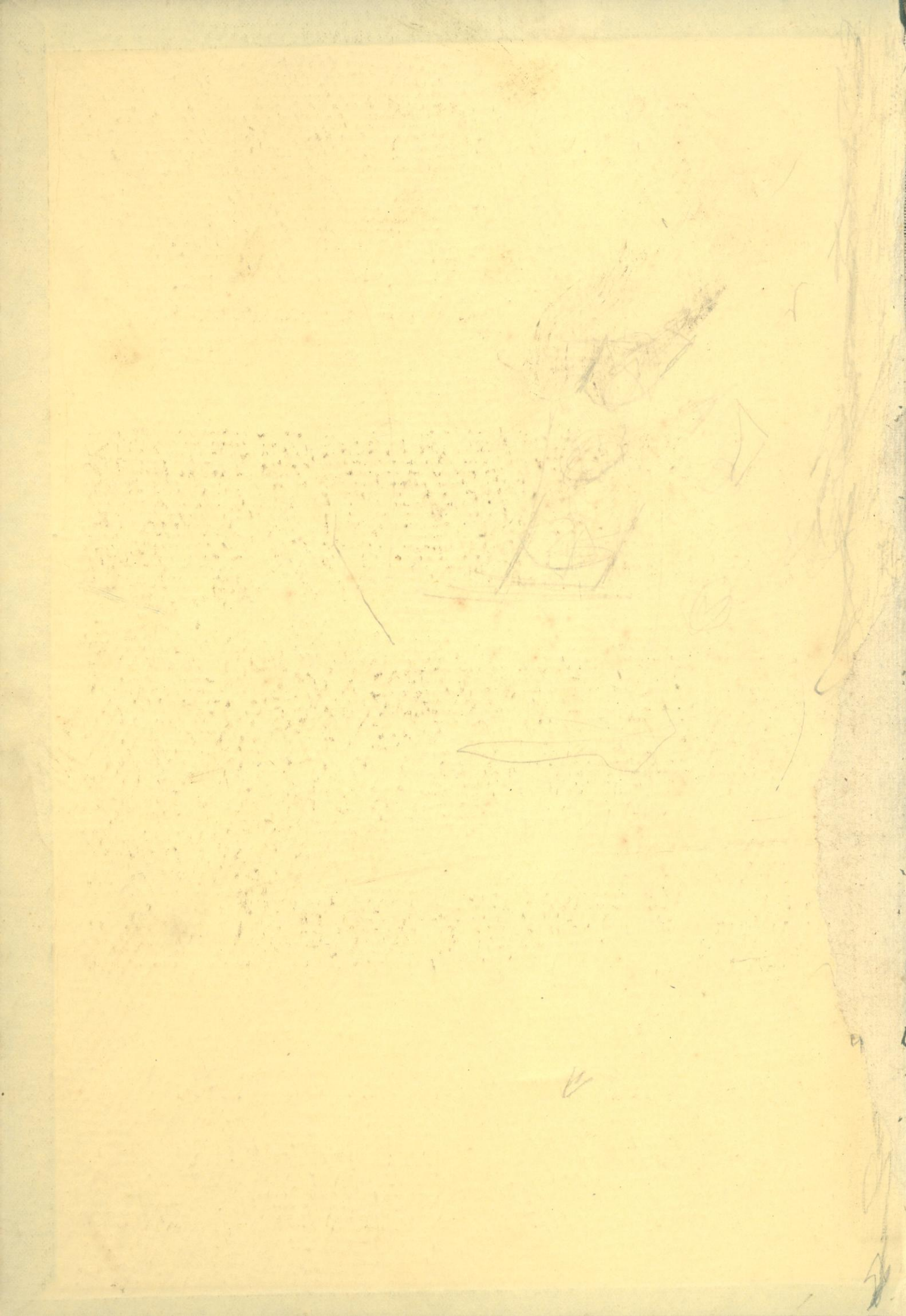

A TERMÉSZET

1940

Méltóságos

Szendy Károly
polgármester urnak

A TERMÉSZET

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
KÖZÖNSÉGE

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, XIV., ÁLLATKERT

TELEFON: 220-400

SZERKESZTI:
NADLER HERBERT

A SZÉKESFŐVÁROSI
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓJA

MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN

ELŐFIZETÉSI DIJ:

EGY ÉVRE 8 PENGŐ

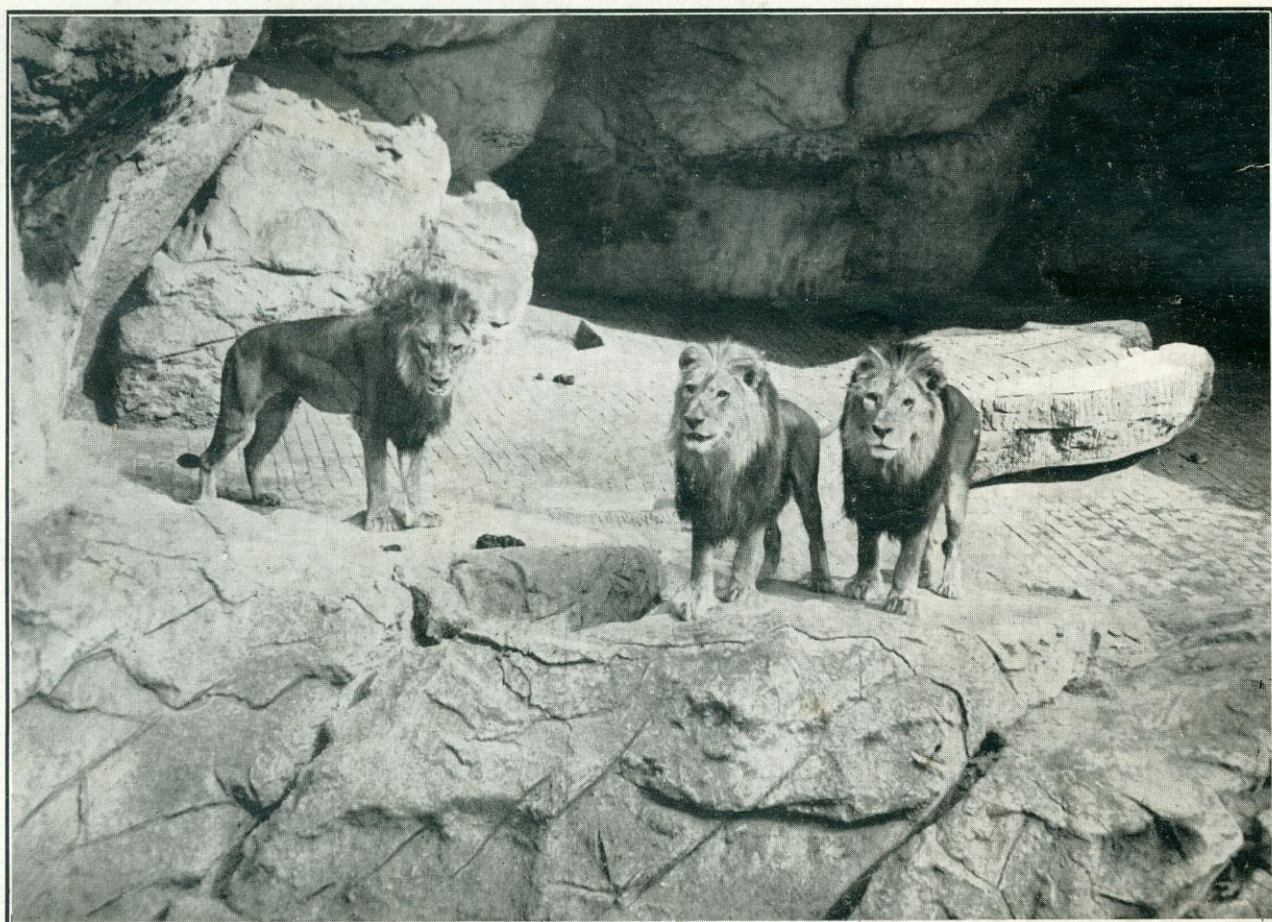
FÉLÉVRE 4 PENGŐ

EGYES SZÁM ÁRA 70 FILLÉR

XXXVI. ÉVFOLYAM

1. SZÁM

1940. JANUÁR

AZ ÁLLATKERTI OROSLÁNBARLANGBAN.

Haller László dr. felvétele.

TARTALOM:

Rapaics Raymund dr.: A fakéreg.
Soós Lajos dr.: Az állatok beszéde.
Láposi Jenő dr.: A madár a babonában.
Rövid közlemények.

Könyvekről.
Állatkerti hírek.
Reményi Józsefné: A síkság imádsága.

A FAKÉREG.

Írta : Rapaics Raymund.

Erdőn, mezőn eltűnt minden dísz, nem ragyognak a tündérszép virágok, lehullottak a kedves zöld levelek, az élet visszahúzódott a szürke rügyek, a földalatti szárak, hagymák belsejébe, a fák szürkebarna kérge alá. Úgy megdermedt a téli fagyban, mintha örökre eltávozott volna. Úgy elbűjt, mintha soha többé nem akarna visszatérni. Ámde vajjon tehetett-e mást? Minden élet alapja az anyagcsere és minden anyagcsere alapja a mozgékony víz. Ez pedig most eltűnt a természetből, helyét a mozdulatlan víz, a jég foglalta el. Az életnek most védelemre, a kiszáradás, a szél és a gyors hőmérsékleti változások ellen oltalomra van szüksége.

A sok apróság, a fűvek, évelők a tél elől a földbe húzódnak. Az óriások, a fák ezt nem tehetik, hatalmas földfeletti fatestüket a légkör változásai télen is szabadon támadják, tehát csak úgy menekülhetnek a pusztulástól, hogy vastag bundával védik belső testrészeiket a kiszáradástól. A növény bundája azonban nagyon különbözik az állatokétól. Ha valamely fatörzset vagy ágat keresztbe átmetszünk, a köralakú korongfelületen belül látható a fatest, kívül sokkal vékonyabb rétegben a növény bundája, a fatestől szürke-barna színével élénken különböző kéreg vagy fahéj. Az élet azonban a kettő között rejtőzik, ott húzódnak meg az oszlásra képes élő sejtek, a faképző szövet (a *kambium*) sejtjei.

Ha ilyenkor az erdőben sétálunk, csak a fák kérgében gyönyörködhetünk. Szabad itt ezt a szót használnom? A fakéreg a költők és avatatlank szemével nézve talán nem szép jelenség, a szakember azonban hamarosan megtalálja a benne rejlő sok érdekességet és ha megismerjük titkait, idővel kibontakozik előttünk számtalan szépsége is. Mert a

természet semmit sem végez alaki megnyílvánulások, mértani alakulások nélkül, ezeknek eredménye pedig mindig a szépség.

A leghatalmasabb fa is valamikor kis csemete volt, sőt évről évre új hajtásokat fejleszt. A facsemetén, az új hajtáson hiába keressük a kérget. A fiatal fát, a fa fiatal hajtását, miként a levelet, nagyon vékony, többnyire egyszettű, csak ritkán többsejtrétegű, átlátszó bőr borítja. Ez is jó határoló- és védőréteg, amíg a hajtás fiatal. De később elégtelen, mert a vastagodó törzset,

Nagylevelű-hárs (*Tilia platyphyllos*) a Zugligetben. Baloldalt a barázdáltkérgű törzs, középen a sima parabőrű fiatal sarjág, jobboldalt két barázdáltkérgű idősebb sarjág.
Vajda László felvétele.

Platán (*Platanus acerifolia*) a Városligetben. Törzsén a levált kéregpikkelyek helyének világos foltjai.
Vajda László felvétele.

ágot ilyen vékony, finom szövet nem védheti meg az idő viszontagságai és az állatok támadásai ellen, még ott sem, ahol nincsen fagy s ahol az állatok legfeljebb hozzádörgölődnek a fatörzshöz. A törzsön, az ágon a bőr élettartama különböző; egyeseké, miként az örökzöld fagyöngyé, akár egy évtizedre, sőt a kaktuszoké még hosszabb időre, egyes kaktuszoké száz évre is terjed. Az ilyen növény törzse és ága zöld, mert az átlátszó bőrön áttetszik az alatta lévő szövet zöld testecskéinek jellegzetes növényi színe. A legtöbb esetben azonban a bőr élete sokkal rövidebb, az egy évet sem éri el.

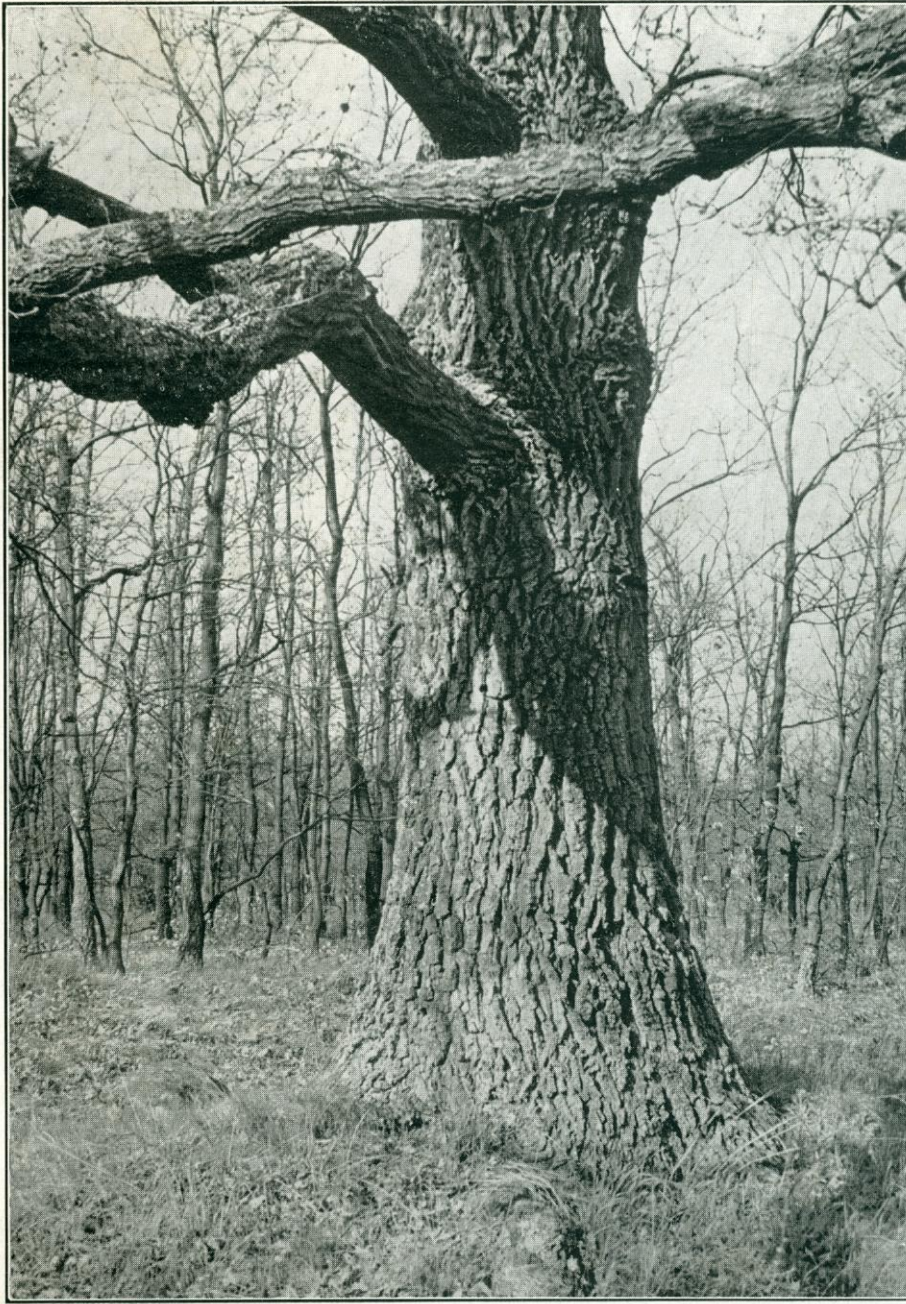
Erdei fáink és cserjéink ágain a szárizék már nyár derekán érik el jellegzetes hosszúságukat,

ugyanakkor a bőr alatt új határoló és védőréteg, parabőr vagy paraszövet alakul. Ez vagy magából az elsődleges bőrből — például a fűzfán — vagy, sokkal gyakrabban, a bőr alatt lévő szövetből oly módon keletkezik, hogy a már képződött szövetben másodlagosan vékony rétegben osztódó, kifelé különleges parasejteket lefűző szövet, a paraképző alakul. A parasejtek téglalakúak, laposak, a felületre merőlegesen sorakoznak, tömötten záródnak, falukban gázt és vizet át nem eresztő paranyag rakódik le, ennek következtében hamarosan elhalnak, nem marad bennük más, csak levegő és váladékmaradvány.

Az elsődleges, vékony, finom bőr felhasználódik a parabőrhez vagy hamarosan elpusztul s helyét már őszre a szürkebarna, durvafelületű, de sokkal nagyobb teljesítményű parabőr foglalja el. A tél a legkisebb fágban sem tehet már kárt. Ha a parabőrrel pontosabban akarunk megismerkedni, vágjunk a burgonyagumó héjából vékony metszetet s tegyük nagyító alá. A burgonya is parabőrrel védi gumóját a kiszáradástól. Avagy keressünk a fákon vékony, síma külsejű ágakat. Különösen alkalmas erre a bükk, mert ez a fa arról nevezetes, hogy egész életében megőrzi első paraképzőjét és parabőrét. Ezért

olyan síma kérgének felülete. Képeink közül az egyiken a hársfa törzsét és sarjágait látjuk. A sarjágak közül a leghátsó síma kérgével tűnik ki, ezt az ágot ugyanis még elsődleges parabőr borítja.

Ugyancsak a hárs képen a jobboldali sarjágaknak azonban repedezett, cserepes kérgük van; még feltűnőbb a kéreg repedezettsége, cserepesége a vastag törzsön. A hátsó, vékony sarjág parabőre síma, akár a bükk kérge, a törzs ellenben olyan kéregbe burkolódzott, mintha valami ősvilági vastagbőrűnek vagy krokodilusnak készülne. Nyilvánvaló, hogy a kéregben újabb változásnak kellett történnie, csak ilyen módon ölthette magára a fa a rendkívül durva, cserepes kérget.

Csertölgy (*Quercus cerris*) a Bucšina-völgyben. Törzsét mély repedések barázdálják.
Vajda László felvétele.

A magyarázatot abban találjuk meg, hogy a hárs, miként legtöbb más erdei fánk, nem elégszik meg azzal a védelemmel, amelyet az első parabőr tesz lehetővé, hanem a kéreg külső részén másodlagos, vastagabb, új parabőrt, héjkérget vagy kéregbőrt készít. Ezeken a fákon a kéregben, az elsődleges parabőr alatt, másodlagos paraképző szövet alakul s kifelé megindítja a parabőr képződését. A másodlagos paraképző azonban sohasem párhuzamos a törzs vagy ág felületével, hanem lépcsőzetesen csatlakozik a már meglévő paraképző szövetrétegekhez, ezért cserépszerű kéregdarabokat határol körül. Ez okozza a kéreg felületének elcserepedését. Némely fa héján a kéregcserepek mint vékony pikkelyek vagy lemezek válnak le,

ez például nagyon jellemző a platánra. Ennek a szép fának a törzse olyan, mint valami sajátságos sakktabla, világos és sötét foltok váltakoznak rajta. Utóbbiak a leváló és már elhalt kéregpikkelyek, előbbieket a helyükön feltűnő friss, még élő kéregfoltok. Kéregpikkelyeket vet le magáról az erdeifenyő is; a platán kérgé azonban zöldes, az erdeifenyőé vöröses árnyalatú. Más fákon a leváló kéregdarabok más alakúak. Leválik a kéreg például a borókán és szőlőn is, de mint sok hosszú szalag. Legtöbb erdei fánkon, például a tölgyön, szílen, juharon, gyertyánon a kéregcserepek nem válnak le. Ezeknek kéreghéja csak megrepedezik, a repedések a törzsön hosszanti barázdák és különböző, de jellegzetes irányú hosszanti árkokkal választják el a kéreg vastag héjdarabjait. A héjkéreg jellegzetességét a héjcserepek alakján kívül a felületi képződmények is fokozzák, például az ostorfa héjkérgének cserepei szemölcsösek. A gyertyán élete első ötven évében megelégszik az elsődleges parabőrrel, ezért ilyenkor kérgé síma, akár a bükké, később azonban másodlagos paraképzőt fejleszt, ettől kezdve kérgé szintén megrepedezik. A le nem váló kéreg felülete idővel elpusztul, elporlik, elhordja a szél, ledörzsölik

az állatok. Ilyen módon ezek a fák is folyton megújítják kérgük felszínét.

Az ember a fák kéréget nagyon régen kezdte tanulmányozni. Nemcsak a kéregpikkelyek leválását figyelte meg, nemcsak a kéreg különböző repedezettségét vette észre, hanem azt is megállapította, hogy a kéreg minősége is különböző. Erdei fáink kérgé valamennyire mindig durva, kemény, mert sok benne a rost és kősejt. Ellenben a Földközi-tenger mellékén honos paratölgy kérgé puha, mert csupa vékonyfalú sejtből alakul; minthogy a paratölgy kérgé ezen kívül tetemesen meg is vastagodik, sok célra használható. Csak éppen utalunk arra, milyen fontos szerepe volt a bor történetében, milyen korszakos jelentősége

van a pezsgőbor készítésében a dugónak. A fakérget a paraanyagon kívül a parasejtekből található váladékmaradványok is értékesíthetik. Ennek révén a Ceylon-szigeten honos fahéjfa kérge világhódító fűszer lett, magyarul

ma is »fahéj« a neve, a kínafa kérge a legfontosabb orvosságok közé tartozik, nélküle a forróégőben az emberi élet el sem képzelhető, a tölgyfa és más fák kérge pedig cseranyagtartalmuk miatt a cserző ipar nélkülözhetetlen nyersanyaga.

AZ ÁLLATOK BESZÉDE.

Írta: Soós Lajos.

A beszélőtudás, gondolatok közlése beszéddel, a köztudat szerint csakis emberi képesség, azért eleve kétségesnek látszik, vajjon lehet-e egyáltalában állati nyelvről, állati beszédről szólni? Azonban azt kell látnunk, hogy bár az állatok nagy többsége siketnéma — ilyenek az egyszejtűeken kívül az összes szívacsok, csalánozók (meduzák, korallok), tüskésbőrűek, férgek, csigák, kagylók, azután az ízeltlábúak zöme, sőt néma a gerincesek egy része, — vannak közöttük jelentős számmal hallók és hangot adni tudók is. Mindnyájan ismerünk ilyen állatokat. Általánosan tudott dolog, hogy szinte valamennyi madár és emlős tud ilyen vagy olyan hangot adni. Hangjuk fajok szerint változik és éppen olyan megkülönböztető tulajdonságuk, akár szervezetük bármely alakbeli sajátysága. Egyesek hangkészlete már az avatatlanok előtt is feltűnően gazdag. Ha nem is méltatjuk komoly figyelemre — mivelhogy nem érdemes — bizonyos *Grimaldi* nevű úr állítását, aki szerint a macska szókészlete mintegy hatszáz szó, annyi mindenestre igaz, hogy közvetlen környezetünk állatai közül például a kutyanak és macskának bámulatosan változatos hangkészlete van érzései, indulatai és egyéb élményei kifejezésére.

A hangok vagy hangsorok tetszetősége, ízlésünk szerint való szépsége, mint szintén közismert dolog, az egyes fajok szerint felette változó. Egyeseké tökéletlen, sőt idétlen, másoké ellenben, miként sok éneklőmadaré, szívet-lelket gyönyörködtető zene. Ámde legyen az állati hang bármilyen visszatetsző, sőt idétlen, nem *cél* nélkül hangzik el. Más állatok, az ugyanazon fajbeliek biztosan, de akárhányszor más fajokhoz tartozók is, felfigyel-

nek rájuk és azok szerint cselekednek, vagyis jelentésüket *megértik*. Mivel tehát a hangnak megérthető jelentése van, különösen a többféle hangot adó állatok hangadása a beszéd jellegét ölti magára. Ilyen értelemben valóban beszélhetünk állati nyelvről. A régebbi bűvároknak ebben

Gyertyán (*Carpinus betulus*) a Zugligetben a »Disznófő« fölött. Az idősebb törzsek kérge repedezett. *Vajda László* felvétele.

a tekintetben nem is igen volt kételyük. Felfogásukat *Broca*, az embertan egyik megalapítója, a következőképpen foglalja össze: »Miként állíthatná az ember, hogy csupán ő van birtokában a beszéd képességének, s hogy az hiányzik az állatoknak? Vakoknak kellene lennünk, ha nem látnók, hogy az állatoknak vannak módszereik, amelyek segítségével megértetik gondolataikat, eszközeik, amelyek eltérnek az emberétől, mégis szintén különböző nyelveket képviselnek. Hogy csak egy példát említsek, nem kétséges, hogy a hangyák bizonyos módon beszélni tudnak és meg tudják magukat értetni«. Majd így folytatja: »Ha az állatoknak nem volna magukhoz való nyelvük, hogyan tudnák tanítani kicsinyeiket? A fiatal fülemile szülei oktatása szerint tökéletesíti csodálatos énekes tehetségét. Senkisésem tagadhatja, hogy a kalitkában született vagy nevelt fülemile nagyon elmarad az énektudományban a szabadon élők mögött. Megfigyelték, hogy az olyan vidékeken, ahol a rókákat hevesen üldözik, kölykeik sokkal ügyesebbek és agyafúrtabbak, mint a nem zavart területeken élőkéi. Hogyan lehetne ezt megmagyarázni, ha az ember el nem hinné, hogy a fiatal rókákat szülei oktatják és megismertetik saját tapasztalataikkal? Valóban, az állatoknak az egymásközi érintkezésben használt sajátos nyelvük van, ezt mi éppoly kevésbé értjük meg, mint ők a miénket«.

E szerint a felfogás szerint tehát nyelvnek vagy beszédnek nevezhető minden olyan megnyilatkozás — akár hang, akár más jel az eszköze —, amellyel az állatok ki tudják fejezni érzelmeiket vagy valamit közölni tudnak fajtársaikkal. Ez a felfogás mindenesetre helyes és nem szabad egy pillanatra sem megfedkezünk arról, hogy a beszéd fogalmát az állatokkal való vonatkozásában másképpen, sokkal tágabban kell értelmeznünk, mint ahogyan a mindennapi életben tenni szoktuk. Közönségesen csak a hanggal való gondolatközlést nevezük beszédnek. De emlékeztetnem kell arra, hogy tulajdonképpen magának az embernek is kétféle nyelve van. Az egyik a közönségesen is nyelvnek nevezett hangnyelv, a másik egy hangtalan nyelv, amely azonban mégis csak nyelv, mert vele is meg tudjuk értetni egyes gondolatainkat, ki tudjuk fejezni sokféle érzelmünket. Ennek a nyelvnek alkotó elemei a mozdulatok és az arckifejezések, vagyis olyan jelek, amelyeket nem fülünkkel, hanem szemünkkel értünk meg. A siketnémák jelbeszéde ennek csak tökéletesített alakja, s egyik mesterséges változata például a katonaság zászlójelekből képezett nyelve és hangos változata a kürtjelek összessége. Már most az állatok nyelve ilyen jelnyelv, akár hangok, akár különböző mozdulatok vagy egyéb cselekvések alkotják. Ennek a nyelvnek a magyar irodalomban, tudtommal, nincs elfogadott neve, az angol irodalom »*gesture language*«, a német »*Gebärdensprache*« névvel jelöli.

Melyik ősi, a kettő közül, a hang vagy mozdulatnyelv, nem tudjuk megmondani, mert a fejlődés legelején együtt jelennek meg, együtt tűnnek fel a rovarok osztályában. A rovarok egyes kiválasztottjai tudnak érintkezni egymással részben hang-, részben mozdulatnyelv révén. Hangnyelvük van például a tücsköknek, egyes cikádáknak, sáskáknak. Hangadószerveik nagyon különbözőek, testük legkülönbözőbb részein alakulnak ki és csak abban egyeznek meg, hogy merőben más eredetűek, mint az emlősökéi és madarakéi. De bármilyen is az, megérti, akinek szól, megérti például a faj nősténye, mert a legősibb hangnyelv elsősorban nászadal, felhívás kerिंगőre, párkeresés a fajfenntartás érdekében, miként jórészt párkereső felhívás a madarak és emlősök hangnyelve is.

A nyelvnek természetesen az állat életének nemcsak ebben az egy vonatkozásában van szerepe, hanem sok másban is, annál több vonatkozásban, mennél magasabbrendű az állatfaj. Társas életet élő állatok egyáltalában nem nélkülözhetik, mert a társaság tagjai csak úgy maradhatnak együtt, ha valami jel összekapcsolja őket; vonuló csapatok csak ily módon maradhatnak együtt, az anya csak így tarthatja védő szárnyai alatt kicsinyeit addig, amíg védelemre szorulnak, és így tovább.

A fejlődéssel később a hangnyelv tökéletesedett egyre jobban, s végül az ember nyelvében érte el a fejlettség legmagasabb fokát. A rovarok sorában azonban nem ez, hanem a másik, a hangtalan nyelv, a »*gesture language*« tökéletesedett jobban. A rovarok sorában a fejlettség legmagasabb fokára tudvalevően a társas életet élő hártvászárnyúak, a hangyák, méhek, darazsak, azonkívül a természetek jutottak el, nekik vannak minden bámulatunkat megérdemlő »államaik«. Társadalmi élet, társadalmi rend — márpedig ezekben a rovarállamokban szörnyűséges rend uralkodik, zsarnoki akaratérvényesül — nem képzelhető el anélkül, miként már utaltam rá, hogy a társadalom tagjai valamiképpen érintkezni tudjanak egymással, hogy valami beszédféljük legyen. Ez valóban így van. A nyelv lehet hangnyelv, de lehet más módja is az egymás megértésének, ahogyan a hangyák példája bizonyítja. Nekik van a rovarok sorában a legtökéletesebb nyelvük. A nyelv... csápnyelv. A hangyák ugyanis oly módon adják tovább közlendőiket, hogy csápjukkal különböző módon, fokban és helyen megütögetik azt a társukat, amelyikkel közölni akarnak valamit. Elégséges csak rápillantanunk a hangyák sűrűbben járt útjaira, hogy lássuk, hogyan érinti össze két-két szembejövő hangya a csápját. Hogy mit mondhatnak egymásnak, az természetesen titok előttünk, de nagyon valószínű, hogy a hazatérő hangya a kiránduláson szerzett tapasztalatait közli kiránduló társával. S ha a közlésnek csak az a módja, hogy a hazatérő hangya a csápjára tapadt szagok anyagok (méz, hús és más efféle) maradékát juttatja át társa csápjára, a valamit közlés szándéka akkor is nyilvánvaló. Behatóbb megfigyelésekkel természetesen mélyebben pillanthatunk be a csápnyelv titkaiba. A nyelv mindenesetre nagyon gazdag. A hangyák nagynevű kutatója, *Wasmann* jezsuita atya, bőséges szótárát állította össze s azt hiszi, hogy alig marad el a madarak hangnyelve mögött. »Szótára« szerint a hangyák csápjukkal keltik fel az utánzási ösztönt, csak ez teszi lehetővé a telep tagjai együttműködését. Csápütésekkel kér enni az éhes hangya a tápláló rabszolgától, csápütésekkel hívja egyik hangya a másikat, ha valami élelmet talál, amelyet maga nem tud haza cipelni, ezzel biztatja egyik állat a másikat támadásra vagy védekezésre, ezzel figyelmeztetik egymást a veszélyre, biztatják egymást esetleg menekülésre, a rablóhangyák ezzel beszélnek meg a rablókirándulást, és így tovább.

A hangyák jelnyelvével kifejezőképességben, úgy látszik, csupán az emlősök hangnyelve ér fel, s egyáltalában nem biztos, hogy tökéletesebb nála. Csak az biztos, hogy az emlősök is sok mindenfélét, főképpen érzést tudnak megértetni, mégpedig rokon- és ellenszenvet, vonzódást és idegenkedést, elégedettséget és elégedetlenséget, aggodalmat és félelmet, meglepetést és megrettenést, fenyegetést, haragra hívást, felhívást közös cselekvésre, a csapatok vezetői ki tudják adni parancsaikat, a különböző ivarok magukra tudják terelni a figyelmet, és így tovább.

Erről felette tanulságos adatokat és megfigyeléseket találunk egy legutóbb megjelent könyvben (*Huxley*

Julian and Koch Ludwig: »Animal language«. London, 1938). A könyvnek különös érdekessége, hogy a szerzők nem elégedtek meg a pusztán megfigyeléssel és annak megállapításával, hogy az emlősök egyes hangjeleinek mi a jelentése, hanem ezeket a hangokat két kétoldalas hanglemezen is megörökítették.

A hanglemezekről közvetített egy sor emlősnek különböző körülmények között és különböző céllal hallatott hangjait sorjában meghallgatva, bizony be kell vallanunk, nem igen keltik az emberben azt a benyomást,

mintha összességüket a beszéd valami ősbibb alakjának lehetne nevezni. De emlékeztetnem kell arra, hogy elméleti követelmény szerint ilyen ősbibb nyelvnek kellett lennie. Mert ha igaz, amit a mai élettudomány tanít, hogy ugyanis az élőlények fejlődésnek köszönik létüket, hogy a magasabbrendű állatok fokozatos tökéletesedés által az alacsonyabbrendűektől származtak, akkor fejlődnie kellett szellemiségük legfontosabb megnyilvánulásának, a beszédnek is.

(Folytatjuk.)

A MADÁR A BABONÁBAN.

Írta: Láposi Jenő dr.

Ha igaz, hogy a hit megnyugvást ad a léleknek, akkor a babonás ember sokkal nyugodtabb lehet, mint más, mert sok olyan furcsaságot is elhisz, amit a felvilágosodott elme eldob, vagy kigúnyol. De hát mi is az a babona? Erre a kérdésre nehéz megfelelni. A néprajz kutatói azt vallják, hogy babona mindaz, amit egy elfelejtett ősi vallás eretnekei — egy bizonyos hit tanítási rendszerének keretein túl — még elhisznek. Vagy más meghatározás szerint, a babona vad gyümölcse egy pogány gyökéretű vallási felfogásnak, amelyet a hagyomány tisztelete nem enged teljesen elpusztulni.

Ez a kigyomláhatatlan meggyőződés szülte a madárjósokat is. A kevésbé fegyelmezett agyú vagy nem eléggé iskolázott ember még ma is vakon hiszi, hogy sorsának intézése szoros kapcsolatban van a madarakkal.

Az ember — természetesen saját szempontjából — felosztotta a szárnyasokat hasznos, kártevő és közömbös fajokra. Majd különféle tulajdonságokat észlelt rajtuk. Ezeket kapcsolatba hozta saját életével és megjelenésükből, hangjukból, hatásukból, repülésükből, sőt beleikből is különféle dolgokat következtetett. Mármost akár helyesek voltak a következtetései, akár nem, ezeket fejébe véste, megőrizte és utódaira hagyta. Az ókorban — miként tudjuk — a madárjósok a római *augur*-nak előkelő hivatal és gondtalan megélhetést biztosított. Sőt idővel akkora lett a tekintélye, hogy a birodalom vezetői semmiféle fontosabb vállalkozásba nem kezdtek, mielőtt a furfangos madárjóst meg nem kérdezték. Természetes dolog, hogy a drachmák, sestertiusok és bizánci aranyak súlya és száma ezeknek a kapzsi és ravasz papoknak látomásait nagyon sokszor befolyásolta. Igaz ugyan, hogy a názáreti Igazság apostolai kétezer esztendő óta igyekeznek az »ördög vetésének« ezt a gyomját irtani, de hasztalan. A babona ma is él és talán sohasem tudják teljesen kiirtani. Céлом azonban nem az, hogy a babona eredetének, történetének és élettanának szövevényeire rávilágítsak. Csupán az, hogy — *Hopp, Wlislókiné, Ipolyi Arnold* és más néprajzi kutatók feljegyzései alapján — néhány úgynevezett jósmadarat bemutassak. Az olvasó ezekből a mende-mondákból alkalmasint maga is jónéhányat ismer. Ez pedig arra vall, hogy a XX. század műveltsége a többezerestendős mult hagyományaiából édeskeveset gyomlált ki.

Lássuk csak, a babonáshittű emberek szerint melyik madár van hatással életünkre, egészségünkre, boldogságunkra, kárunkra vagy hasznunkra?

Nos, tanuljuk meg, hogy fontos dologban járó ügyes-bajos ember okvetlenül kerülje a ragadozómadárral való találkozást, mert különben vagy hiába koptatja lábát vagy pedig balul végzi dolgát.

Ha lábadozó beteg zsákmányát cipelő sast lát elrepülni, köpjön háromszor a markába, mert ebben az esetben nem árthat neki a levegő rablója.

Esküvőjére induló mátkapár élete szakadatlan marakodásban őrlődik le, ha vijjogó vércse húz el fölötte.

Napközben bagollyal sem tanácsos találkozni, mert látása szerencsétlenséget zúdíthat látójára.

Ha beteg ember udvarán kukivijjog, a beteg hamarosan Szent Mihály lovára kerül.

Utasembert baleset ér, ha útközben varjú károg fölötte.

Lakodalmazók háza fölött a csóka cserregése veszedelmet jósol. A nép hite szerint házasesetük pokol lesz.

A somogyi parasztok istállójukban kitömött szarkát szoktak a mestergerendára akasztani, mert teteme megóv a lidércek rontásaitól. Aki kellemes meglepetésre vágyakozik, álmodják szarkáról.

A seregély — tapasztalat szerint — öröm hírhozója. (Vajjon akkor is, ha leleget a szőlőt?) A seregélyek hajnali csoportosulása zivatar kitörését jelzi.

Ilyen időjós a veréb is. Ha ugyanis tél derekán sokat csiripel, megenyhül a fagy. Viszont, ha fészket még februárban is béleli, zord és tartós hidegre lehet számítani.

Boldog az a halandó, aki a daloló pacsirtát tavasszal először jobbkéz felől pillantja meg, mert irtózatosszerű szerencse kerülgeti. Ellenben jaj annak, aki bal felől látja meg, mert az könnyekkel öntözi majd a nyarat.

A fecske az eladó-hajadonra áldást hoz, mert házába kérés terel.

A harkály látogatása valamelyik udvarban a népszaporodás szempontjából nagyon előnyös jel, mert közeli keresztelést jelent. Ellenben a vörösfejű harkály igen bosszuálló madár. Ha felingerlik, csőrében tüzes csóvát hoz és bosszantója vagy üldözője házat felperzseli.

A vadgalamb gyakori krúkogása esőt jelez.

Ha fekete tyúk a gazdáját lágyhéjú tojással ajándékozta meg, a tojást seprőnyéllel tüstént össze kell törni és el kell földelni, mert aki rálép, halálnak halálával lakol.

A kakas első kukorékolása tűzvész póstája.

Fekete tyúk elhullatott tollára ne lépünk, mert a gondatlan rálépő súlyos nyavalyába esik. Ámde ha valaki mégis elköveti ezt a ballépést, csak akkor szabadulhat meg a betegségtől, ha a tollat gyorsan folyóvízbe dobja. De még ez sem elég! A toll úszása közben ezt a varázsigt kell mormolnia: »Csak akkor kerülj szemem elé, ha fehérre mosott a harmat.«

A fűrjéről illik tudni, hogy ahányszor tavasszal pittyalattyol, annyiféle baj szakadhat az ember nyakába.

Ezeket csak oly módon háríthatjuk el, ha minden pitty-palattozása után a földre köpiünk s a köpetet eltapossuk. Jóllehet nem éppen étvágygerjesztő védekező mód, de ha csak ilyen módon véd meg a nyavalyáktól, finnyáságunkat félre kell tennünk.

Egyéb hasznos tudnivalók még a következők: A fészékében két lábon ábrándozó gólya a jégesőt várja. Ha ellenben féllábon álldogál, derűs idő köszönt ránk.

Fokföldi-hanga *Manninger Vilmos dr.* orvostanár kertjének üvegházában. *Nadler Ferenc †* felvétele.

Keresztelőre készülő szülők és tudós asszonyok már messziről kerüljék el a ludakat, különben az újszülött állandó céltáblája lesz a falu szájának.

A gyanakvó férjeknek tudniok kell, hogyan árulja el magát a kikapós asszony. Ennek a módja a következő: Adjon a férj titokban a feleségének tyúktojásrántottába csempészett kakuktojást. Ha elfogyasztja a kacér menyecske, bizonyára kikotyogja álmában kedvesének a nevét és ilymódon elárulja féltve őrzött titkát.

Íme, egy kis izelítő a madarakkal kapcsolatos babonákból és jóslatokból. Vajha hasznukat látná a nyájas olvasó! Tanulni pedig még a... madártól is lehet. S talán több jót, mint a teremtes koronájától.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

A fokföldi hangák. A téli virágok között nagyon kedvesek a hangák, tudományos nevükön erikák; tülevelük és kicsiny, de tömegesen fejlődő virágjuk mindenütt magukra vonja a virágkedvelők figyelmét.

Az európai fajokat szabad ég alatt tartjuk, a téliek mind a Fokföldről származnak, természetesen üvegházban nevelődnek és cserépbent kerülnek a kirakatokba, majd a lakásba. A szobában, sajnos, nem tartósak, mert különleges gondozást kívánnak, ezt pedig csak a kertésztől kaphatják. A hangák ugyanis mészmertes vizet és savanyú talajt kívánnak, ha közönséges vízvezetéki vízzel öntözzük őket, hamarosan elpusztulnak. Földjük savanyúságát máskülönben is nehéz fenntartani. A kertész a hangáknak különleges földkeveréket készít, mégpedig egy rész tőzegkorpából, két rész lomb- vagy fakorhadékföldből, három rész láp- vagy csarabföldből, félrész folyami homokból és félrész faszénporból. A szobában azonban a hangaföld csakhamar elromlik, ezért egyre javítani kell, különösen tőzegkorpával. Miként az azálea és a kamélia, a hanga sem túri télen a nagyobb meleget és a száraz szobai levegőt, a hat-tízfokos hőmérsékletű fűtetlen szobában azonban jól áttelel. Mivel a legtöbb embernek ma már nincsen felesleges szobája, a szép és kecses fokföldi hangákban inkább csak a kirakatokban és az üvegházakban gyönyörködhetünk.

Rapaics.

Arany- és ezüstjelző növények. Régóta ismeretes, hogy a talajban levő egyes fémeket vagy vegyületeiket, olyanokat is, amelyek nem tartoznak a rendes növényi tápanyagok közé, a növények felveszik testükbe, sőt ennek következtében esetleg alakjuk is megváltozik. Például a zöldfodorkát (*Asplenium viride*) magnéziumot tartalmazó szerpentintalajon a hűtlenfodorka (*A. adulterinum*), a feketeszálú-fodorkát (*A. adiantum-nigrum*) pedig a szerpentin-fodorka (*A. serpentini*) helyettesíti. Ezen kívül még több szerpentin-, illetve

magnéziumnövényt ismerünk. A cinkből csak nagyon kevés kell a növények testének felépítéséhez, hiánya azonban betegségeket okoz, például az Alföldön az almafák szenvednek a cinkhiánytól. Cinktalajon a sárga-árvácskát (*Viola lutea*), kerti árvácskánk egyik ösét, mégis a cink-árvácska (*V. calaminaria*) helyettesíti. Belgiumban kimutatták, hogy cinktalajon sok növényfajt a rendestől eltérő alakok helyettesítenek. Sziléziában cinktalajon eltérő alakú martilapu (*Tussilago farfara*) és úticikszár (*Polygonum aviculare*) nő. Rézbányák környékén, ahol a talajban 1—39% a réz, a fehér-tippban (*Agrostis alba*) és az erdei-mécsvirágban (*Melandryum silvestre*) 0,2—0,3% rezet mutattak ki. Némely növényben sok a mangán, például a nálunk is kedvelt kínai-tea hamujának minden 50—60 grammjában 5 gramm a mangán. Kimutatták a mangánt a kávéban, kakaóban, répában, sárgarépában, katángban,

petrezselyemben is. Egyes megfigyelések szerint ónbányák környékén tömegesen nő a kankalinfélék családjába tartozó európai-hétszilag (*Trientalis europaea*), másutt a sárgafülfű (*Sempervivum soboliferum*). A kertészek tudják, hogy a hortenzia (*Hydrangea hortensia*) rózsaszín virágai megkékülnek, ha a talajba alumínium- vagy vasszulfátot juttatunk. Eserint ezeket a növényeket fémjelző növényeknek mondhatjuk. Felvetették azt a kérdést is, vajjon nincsenek-e aranyat és ezüstöt jelző növények? Észak-Amerikában megfigyelték, hogy a tojásdadlevelű-gyapjas (*Eriogonum ovalifolium*) ezüstbányák környékén gyakori, s ezen a nyomon elindulva, Montánában a növény egyik termőhelyén gazdag ezüsttelepre bukkantak. Ausztráliában az aranytelepek környékén megelemeztek a fákat és hamujukban — bár csak igen keveset — kimutatták az aranyat. Kaliforniában az aranymosó helyeken egyes cserjéket aranyjelzőknek tartanak, jelenlétük a fővény aranytartalmát mutatja. Queensland növényeinek ismertetésében olvasható, hogy a Kínából származó lonc (*Lonicera confusa*) arany- és ezüstnövény, mert a talaj arany- vagy ezüsttartalmát jelzi.

Rapaics R.

Bokharai-cikszár. Kerti folyondáraink között most a legdivatosabb a bokharai-cikszár (*Polygonum baldschuanicum*). Hazája Bokharában a Balduán-kánság. Nálunk a cikszárnemzetségnek csak olyan fajtái honosak, amelyeknek szára nem telet át. A bokharai-cikszár szára megfásodik és hosszú életű, öreg példányok megfásodott szárának alsó része a tíz-tizenkét méteres vastagságot is eléri. Levelei szív alakúak vagy nyilasak, hegyesek, az alsók néha tompák, a nagyobbak hat-kilenc centiméter hosszúak és négy-ötétfél centiméter szélesek. Sokáig virágzik. Első virágai már júliusban nyílnak, ősszel az egész növény valóságos virágözönben tündöklöklik, virágpompájának csak a fagyos napok vetnek véget. Az egyébként igénytelen, rózsaszín árnyalattal lehelt fehér virágocskák fűrtökben, még inkább bugákban állnak, és az ágak végén a bugák a fél méteres hosszúságot is elérik. Mivel a folyondárszárak a támasztékot, kerítést vagy fát hamarosan elborítják, a bokharai-cikszár virágzavagságának szépsége páratlan; a növény éppen akkor fokozza a legjobban, amikor az ősz már hűvös napokkal borzongatja meg az embert. Ilyenkor a virágok rózsaszín árnyalata a viráglevelek közepén pirossá erősödik. Dugványokkal könnyen szaporítható, télen inkább csak az egyéves szárrészek fagnak el. Gyorsan nő, már az első évben néhány méter magasra kúszik. Aki a fán, kerítésen szereti az élő borítást, ennél jobb folyondárt valóban nem találhat.

Rapaics

Négymilliólírás orvosság. Mindnyájan tudjuk, hogy az agyvelő betegségei a legnehezebben gyógyítható bajok, mert az agysejtek megváltozásai vagy éppen sorvadásai elkerülhetetlenül bénulásokat okoznak. Érthető feltűnést keltett tehát, hogy ilyen esetekben — a Parkinson-féle betegség, *postencephalitis* esetében — jó eredménnyel használták gyógyításra *Raef*f, bolgár földműves titkos

orvosságát, aki ezt újságokban hirdette. Az eredmények *Elena*, olasz királynőt, aki orvosi tanulmányokat végzett, arra készítették, hogy felkerestette *Raef*f-et és négy millió líráért megvásároltatta tőle az orvosság titkát. A drágán vásárolt orvosságot az olasz kórházakban és egyetemi orvosi intézetekben ma már mindenütt használják, sőt legutóbb Németországban is megnyílt ilyen célra egy intézet, amelyet *Elena* királynőről neveztek el. A növénykutatókat nagyon érdekli ez a csodaszer, annál inkább, mert kiderült, hogy közismert növényekből készül.

Bokharai-cikszár (*Polygonum baldschuanicum*) Leányfalu, a kertben. Nadler Ferenc † felvétele.

Aki annak idején az újsághirdetésekre jelentkezett, kis csomagot kapott; négy kis doboz volt benne a következő felírásokkal: Nr. 1. *Racine*, Nr. 2. *Poudre*, Nr. 3. *Pilules*, Nr. 4. *Racine*. A titok leleplezése után kiderült, hogy az első számú doboz gyökere a nadragulya (*Atropa belladonna*) gyökere, a második számú doboz pora állati szén, a harmadikének golyócskái szerencsendióval fűszerezett kenyértésztából készültek, a negyedikben a kálmos (*Acorus calamus*) gyökértörzsének darabkái voltak. Szakember könnyen megállapíthatta, hogy a titkos orvosság főalkatrésze a nadragulya gyökere. Ez a növény erdeink, kivált a bükkösök hirhedt mérges növénye, cseresznyeszínű és alakú bogyója főképpen a gyermekek veszedelme. Gyógyászati célra elsősorban levelét használják, de gyökerében is ugyanazokat a mérgeket mutatták ki, tehát a *hyoscyamin* és *atropin* néven ismert alkaloidokat és más hatóanyagokat. A gyógyszerhez mellékelt utasítás szerint a nadragulyagyökérből 30 grammnyi mennyiséget kellett az állati szénnel hat deciliter fanyar fehérborban felforralni és a főzetből időnként egy-egy kanálnyit lenyelni. Közben egy-egy golyócskát is kellett

nyelni és a kálmosgyökeret rágni. Az orvosok azt állítják, hogy ilyen módon a nadragulya főmérge, az *atropin*, teljesen megsemmisül, mielőtt az orvosság a szervezetbe jut, tehát csak a mellékes hatóanyagok valamelyike gyógyít. Valamennyi olasz és német orvosi beszámoló eredményesnek mondja a gyógyszert és azt állítja, hogy a jellegzetes nadragulyamérgezési tünetek olyan adagolásban, ahogyan *Raeff* előírta, nem mutatkoznak. A kórházakban ezt a gyógyítást bolgár gyógymódnak nevezik.

Rapaics R.

KÖNYVEKRŐL

Nemeskéri-Kiss Sándor: *Egyszer volt . . .* Egy vadászember emlékeiből. Dr. Vajna György és Társa, Budapest, kiadása ; 320 oldal, 59 fényképpel, angol vászonkötésben, bolti ára 12 pengő.

A magyar vadászkönyveknek évről-évre gyarapodó sora megint egy vastag, tartalmas, szép kötettel gazdagodott. Ebben *Nemeskéri-Kiss Sándor*, a sokat tapasztalt, szenvedélyes vadász mondja el nekünk sok-sok érdekes vadászélményének egy részét, annyit, amennyit egy ilyen kötetbe szorítani lehet.

A szerző elsősorban nagyvad-vadász, ezért könyvében a legtöbb hely természetesen a szarvasbikának jutott. Ez rendben is van, mert nagyszerűbb, izgalmasabb, érdekesebb vadászat a rigyető szarvasbikára való cserkészésnél nincsen, valamint nincsen értékeesebb, szebb trofea a derék szarvasbika agancsánál. Fiatalabb korában a szerző Zólyomban, később Hontban, Nógrádban, Somogyban és legutóbb a Pilis-hegységben cserkelt évenként szeptemberben, szarvasbögés évadján, bögő bikára és megfontoltan cselekvő, higgadt vadász léte értette a módját, hogy a legderekek közül válassza ki vadászszákmányát, a maga bikáját. De sok kedves kalandja volt — mind cserkészeten és lesen, mind hajtóvadászatok alkalmával — vaddisznókkal is, és sok szép emléke van az általa igen megbecsült őzbaknak, kedvelt vadjának, a rókának és a dürgő siketfajdkakasnak elejtésével kapcsolatban is.

Sokat vadászott és sok érdekes tapasztalatra tett szert külföldön is. Az Északi-tenger homokzátonyain fókákat, a Balti-tenger szigetein kék és fehér nyulat, dunnaludat és jegesrecét lőtt, Svédországban hajtóvadászatokon vett részt és jávorszarvasbikákat, Dániában, a királyi vadaskertben cserkelve és barkácsolva, pedig dámlapátosokat ejtett el, és kalandos vadászkirándulásai voltak a balkáni Rhodope-hegységben.

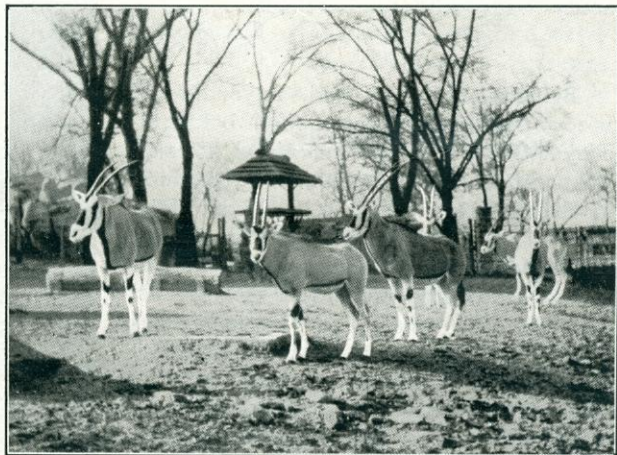
A szerző lelkes természetbarát, ez a rokonszenves tulajdonsága növeli minden leírásának értékét. Szereti a vadat; a szabad természetben megfigyelt minden állatnak örül, akár elejtésre még éretlen fiatal szarvasbikát, akár őzsutát gidájával, rókát vagy kuvikot lát, sőt az erdő rovarvilága is érdekli. Mindezen felül — könyve tanúsága szerint — mindig jókedvű, tréfálkozó, minden elbeszéléséből kedves derű árad ki. Ez a szép könyv a magyar vadászoknak ezidén legkedvesebb karácsonyi ajándéka.

Nadler Herbert

ÁLLATKERTI HÍREK

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJÉNEK KÖZLEMÉNYEI

Az *Oryx beisa* a legszebb antilopfajok egyike. Állatkertekben gyakran látható. A fogságot jól bírja. Igénytelen állat s ha gondját viseljük és helyesen tápláljuk, jól szaporodik. Állatkertünknek most hat *Oryx beisa* antilopja van. Több más afrikai állattal közös kifutóban tartjuk őket, de a többi állattól különválva, a kifutó valamelyik részén mindig együtt vannak s ha egyikük elindul, a többi csakhamar követi. Sohasem verekednek. Csak a bika évenként kétszer-háromszor megkísérli a nála háromszor nagyobb jávorantilopbikát támadásával megfélemlíteni. Dávid és Góliát harca ez és csak addig tart, amíg a nagy jávorantilop meg nem únja a játékot és erélyesen visszavonulásra nem kényszeríti a komolyan és bátran verekedő kis beisabikát. Egy ilyen összetűzés alkalmával vesztette el a beisabika

Oryx beisa antilopok az afrikai társaskifutóban.
Szabó Ferenc dr. felvétele.

félszarvát; hogy szúrásaitól megvédjük a többi állatot, a megmaradt szarv végére rézgombot tettünk. A tehének természete annyira félnék, hogy félelmükben gyakran lefeküsznek; ilyenkor meg is lehet őket fogni.

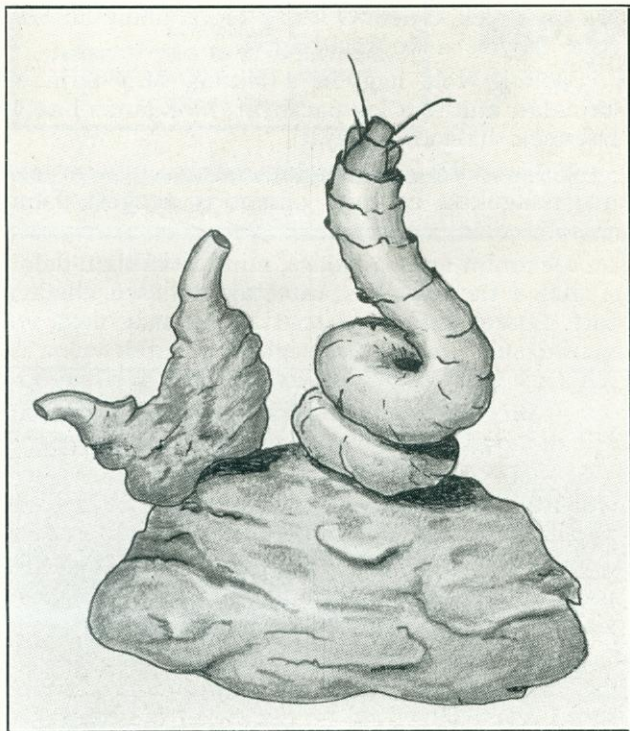
A beisát már a régi egyiptomiak is ismerték. Rajzaikon gyakran megtaláljuk. Ha fiatalon kerül fogságba, megszelídül. Terhességi ideje *Brehm* szerint nyolc-tíz hónap között váltakozik. Állatkerti megfigyeléseink szerint gyakoribb a nyolchónapos vemhesség. A nálunk született fiatal állatok súlya átlag tizenkét kiló. Az újszülöttek az első öt-hét napon igen csendesen viselkednek. Egész nap istállójuk egyik sarkába húzódva fekszenek és csak akkor keresik fel anyjukat, amikor szopni akarnak. Körülbelül egyhónapos korukban lesznek annyira eleve nek, hogy követni tudják az öregeket sétáikon. Ha csoportosan állnak vagy fekszenek, érdekes rajzolatú csíkozott fejükkel, hosszú nyársalakú szarvukkal igen szép képet mutatnak.

Hazájuk Afrika északkeleti részének nagy és sokszor igen száraz pusztaságain van; ott kisebb csapatokba verődve élnek.

Szabó dr.

A féregcsiga. Csigák a szárazföldön, édesvizekben és a tengerekben mindenütt élnek. Színük, alakjuk igen változatos és szinte megszámlálhatatlan fajuk az egész Földet benépesíti.

A szárazföldi csigák általában a legismertebbek. Lassúságuk közmondásos és, hogy házukat magukkal

Kőre telepedett zsákállat (a baloldalon) és féregcsiga (a jobboldalon).
Szombath László tollrajza.

cipelik és abba visszahúzódnak, általánosan ismert dolog. Az édesvízi csigákkal főképen a vizek életét kutató tudósok és akváriumkedvelők foglalkoznak.

A nagyközönség kevésbé ismeri őket. A legtöbb csigafaj a tengerben él és a sarki jegestengertől a forró-égövi tengerekig mindenütt nagy számmal lelhetjük fel őket. A végtelen vizekben a csigatársadalom óriásait és törpéit egyaránt megtaláljuk. A tengeri csigák különös alakú, díszes és színpompás házáat megtisztítva, esetleg csiszolva, dísztárgyaknak használják.

A féregcsiga (*Vermetus gigas* Blv.) is a tengerben él. Háza szabálytalanul csavarodott és valami szilárd tárgyhoz — sziklához, kagylóhéjhoz — nőtt girbe-görbe sárgásfehér mészcső. Tehát a féregcsiga helyhez-kötötten él. Fejét a cső szabad végén dugja ki és ilyenkor tapogatói — szarvai — jól láthatók.

A csigák a tengerben növényekkel, moszatokkal, hulladékokkal táplálkoznak, de vannak dögevők, sőt ragadozók is. A féregcsiga jámbor állat. Hulladékkal és a tenger vizében lebegő apró állati és növényi szervezetekkel táplálkozik. Mivel helyét elhagyni nem tudja, tehát táplálék után járni nem tud, bizony felkopna az álla, ha a természet nem gondoskodott volna bölcsen arról, hogy a féregcsiga ne éhezzen. Kevés eleség hull ugyan a vízből a csiga házába, de táplálékát főképen halászattal szerzi meg. Pókháló fonalaihoz hasonló vékony nyálkaszálakat bocsát ki magából. Ezek néha húsz-harminc centiméter hosszúra nyúlnak és legyező-

szerűen szétterülnek. Az apró szervezetek a »háló«-ra tapadnak. A háló lassan a tenger fenekére süllyed, ott a sok hulladék szintén ráragad. Ekkor a csiga az egész nyálkaköteget visszahúzza és a rátapadt táplálékkal együtt lenyeli.

Akváriumunkban a féregcsiga több példánya látható. Ha időt szánunk rá, táplálkozásának érdekes módját is megfigyelhetjük.

Szombath

A szökevény mosómedve. Egyik nőstény mosómedvének két és félvvel ezelőtt eltűnt, valami kivételes alkalmat felhasználva, megszökött. Messzire azonban nem csatangolt el. Leggyakrabban a városligeti tó környékén látták. Többször megkíséreltük elfogni, de nem sikerült. A fák összeérő lombzatában ugyanis a majomügyességgel küszködő kis állat mindig idejében el tudott rejtőzni. Régi otthonától, az állatkerttől azonban mégsem vált el egészen, sőt rendszeresen hazajárt. Látogatóba — ahogyan éjjeli őreink is megfigyelték — mindig késő este és éjjel jött. Legtöbbit a nagy tó körül leskelődött és kisebb vízimadarakat és tojásokat falt fel. A tojás egyébként kedvenc csemegéje, ügyesen tudja tartalmát kiszűröcsölni. A halat is nagyon szereti, valószínű, hogy a városligeti halastavat is gyakran megdézsmálta. Amikor az állatkertben a portyázást befejezte, rendszerint a várromhoz is felballagott fogolytársait meglátogatni. Ezek az évenkénti szaporodás következtében már huszonketten vannak. Hajnal felé azután valamelyik padláson vagy odvas fában rejtőzködött el.

Havas téli reggeleken jól látható lábnyomai rendszerint a jegesmedvék sziklabarlangjába vezettek. Ezért a neki szánt csapdát is ott állítottuk fel. A csapda eleinte egyszerű faláda volt; ennek vagy tízszer lett

Mosómedve. Stokovszky Iván felvétele.

foglya, de mindig kiszabadult belőle. Eleinte úgy tett, hogy a ládában hátára feküdt és a mozgatható falat mellő lábával feltolva, kibújt. Később az ajtóra olyan

súlyos nehezéket akasztottunk, hogy nem tudta kinyitni. Ekkor az ajtón lyukat rágott és reggelre megint kiszabadult. Csak nemrég sikerült elfogni, mégpedig olymódon, hogy a ládát vaslemezzel béleltük ki. Kissé elvadult, de jól meghízott, mire megint fogságba jutott. Amikor valaki hozzá közeledik, etető edényét és táplálékát odújába vonszolja, ráhasal és haragosan prüszköl.

A mosómedvék férőhelyén, a kis tó partján, orgonabokrok vannak. Ezeken a bokrokön mászkálnak és a hajlékony ágakon üldögélve, hintáznak. Amikor nincsen közelükben közönség, vígan eljátszogatnak. Kergetőznek, gyömöszölik, hempergetik egymást, de mindig vigyázattal, hogy ne tegyenek egymásban kárt. Télen belső odujukba húzódnak, egyikük azonban mindig az ajtóban marad és kíváncsian lesi, mikor jönnek látogatók. Amint meglátnak valakit, egymásután jelennek meg a kis ajtónyílásban és jellegzetesen púpos háttal libasorban kivonulnak és két lábra állva koldulnak. Olyankor feketeszeműveges, kedves kis pofájukkal kíváncsian nézegetnek fölfelé és mellső lábukat esdekelve kitérítik. Olyan kedvesek, hogy akinél van számukra alkalmas táplálék, szívesen ad nekik belőle. A kapott ennivalót rögtön a vízhez viszik és sietve megmossák, mielőtt megeszik. Nevüket e szokásuk révén kapták.

Az állatkertünkben látható mosómedvék (*Procyon lotor L.*) hazája Amerika északi része; ott értékes bundájáért és jó húzáért vadásznak rájuk.

Stokovszky

A SÍKSÁG IMÁDSÁGA.

Írta: Reményi Józsefné.

Amikor az Úr Isten teremtette a világot, alkotta a hegyet, a völgyet és a síkságot.

A síkság közepén volt a tó, a síkságot hegyek koszorúzták. Először csak dombok voltak, kies lankák, majd mind magasabbak lettek, a távoliak, a kékek pedig egészen az égig nőttek.

Nézte a síkság a hegyeket, nézte és mély sóhaj szakadt fel belőle: — Uram Istenem, hogy én Tőled milyen messzire kerültem!

Ez akkor történt, réges-régen, a teremtés kezdetén, amikor az Úr még a világot járta, hogy fű, fa virág és az állatok kívánságát meghallja, meglassa.

Az Úr éppen ott volt, amikor a síkság felsőhajtott. Meg is szólalt nyomban vigasztaló szeretettel: — Igaz, hogy messze kerültél az égtől, síkság, de én megáldottalak Téged, Te termed a búzát, búzából kenyér lesz és a kenyér éteti az emberiséget. De ha nemcsak fölfelé néznél, láthatnád, hogy a tó még messzebb került a mennybolttól.

— Tudom, Uram, de a tóhoz lejön az ég minden kékségével, csillog a napsugár minden vízcseppjében és ahány csillag ragyog éjjel az égen, ugyanannyi van idelent, a tó vizében. De meghalod-e, Uram Teremtőm az én imádságomat, ha esőt

kérek a sarjadó vetésnek vagy nap fényét, melegét az érő kalásznak?

Elgondolkozott az Úr és intett egyet mindenható kezével, mire számtalan kis madár szállt, röpködött dalolva körülötte:

— Nézd a pacsirtát — szölt a síksághoz — itt fészkel majd a lóherésben, lucernásban, árok mentén, mesgyék szélén. Ó lesz a te kis madarad, az ő dala legyen a te imádságod.

Boldog volt nagyon a síkság. Már hajnalok hajnalán küldte a kis pacsirtát, mondaná el az Úr Istennek hálaadó imáját.

Fel is szállt a kis madár emberszem nem látta magasságokba és még onnan is zengett Istent dicsőítő dala.

De amint érett a kalász, mind ritkábban dalolt, s mire a tarlókat felszántották, teljesen elhallgatott. Ősszel aztán a pacsirtáknak már nem volt maradásuk. De mielőtt végleg elmentek volna dél felé, így szölt az egyik kis pacsirta a síksághoz:

— Még egyszer utoljára felmegyek az Úrhoz. Mit mondjak neki? Van-e valamilyen kívánságod?

— Mondd meg az Úrnak, kis madaram, hogy elmentek, itt hagytok, hogy távol az Istentől megint csak magamra maradok — felelt a síkság.

Amikor az Úr Isten meghallotta a kis pacsirta utolsó dalát, sok apró magot szórt szerte-szét a síkságon.

A magokból kis fák nőttek, s mert mindig őket érte a kelő nap legelső sugara, mind magasabbra szöktek, ég felé sudárodta, nem törődve a szélviharral, amely őket tépte, cibálta, sem a villámmal, amely legelőször őket sújtotta.

A síkság pedig elmondta imádságát a jegenye legelső levelének. A legelső levelke elsusogta a többinek, a legelső már a szélnek mondta, a szél pedig a felhőknek továbbította. A felhőktől meghallották a kis angyalok, akik által a síkság imádsága az Úr Istenhez jutott.

Így lett a jegenye a síkság imádsága.

„A TERMÉSZET”

1939. évfolyamának bekötési táblája
vászonból, arany-nyomással
2 pengő beküldése ellenében
kapható kiadóhivatalunkban.

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem adunk vissza.
